

Sygn. akt VII AGa 846/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VII Wydział Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: SSA Marcin Łochowski (spr.)

Sędziowie: SA Aldona Wapińska

SA Magdalena Sajur - Kordula

Protokolant: sekr. sądowy Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa R. G.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 30 czerwca 2015 r., sygn. akt XX GC 1417/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od R. G. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VII AGa 846/18

UZASADNIENIE

R. G. wniósł o uznanie za bezskuteczną względem niego umowy sprzedaży nieruchomości zawartej w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) S.A. w likwidacji w L. a (...) S.A. w W.. Powód wskazał, iż umowa ta uniemożliwiła zaspokojenie jego roszczenia wobec (...), ustalonego w toczącym się co do tej spółki postępowaniu upadłościowym. W wypadku uznania umowy za bezskuteczną, powód wniósł także o zasądzenie od pozwanego kwoty 217 486,40 zł oraz odsetek ustawowych od kwoty 195 000 zł od dnia 20 marca 2003 r. do dnia zapłaty.

Powód w toku postępowania modyfikował żądania pozwu. Ostatecznie powód częściowo ograniczył powództwo, domagając się – oprócz uznania czynności prawnej za bezskuteczną – zasądzenia od pozwanego kwoty 217 486,40 zł oraz kwoty 76 297,10 zł (stanowiącej część odsetek od kwoty 195 000 zł za okres od dnia 20 marca 2003 r. do dnia ogłoszenia upadłości, czyli 2 maja 2007 r.). W pozostałym zakresie powód zrzekł się roszczenia.

(...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa. Pozwany zarzucił, iż: wierzytelność powoda wobec (...) nie istnieje, wierzytelność powoda jest przedawniona, (...) odstąpiła od umowy z powodem we względu na opóźnienie w realizacji robót, doszło do potrącenia wierzytelności powoda wobec (...), powód nie wykonał umowy. Ponadto pozwany podniósł, iż powód nie wykazał przesłanek z art. 527 k.c.

W dniu 25 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok, którym: 1) uznał za bezskuteczną w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości położonych w L., dla których Sąd Rejonowy w L., prowadzi księgi wieczyste o numerach: KW (...), KW (...), KW (...), zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. przed notariuszem L. R. (rep. A nr (...)) pomiędzy (...) a pozwanym – w celu ochrony wierzytelności służącej powodowi, stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w L. z dnia 21 lipca 2009 r., sygn. akt XVIII GUp 10/07; 2) zasądził od pozwanego kwotę 130 000 zł; 3) umorzył postępowanie w zakresie, w jakim powód domagał się zapłaty odsetek za okres od dnia 2 maja 2007 r.

Na skutek apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 19 września 2013 r., uchylił zaskarżony wyrok w punktach: pierwszym, drugim oraz piątym i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uznał, że zasadnicze znaczenie dla oceny prawidłowości orzeczenia ma kwestia powagi rzeczy osądzonej wierzytelności ustalonej w postępowaniu upadłościowym, objętej postanowieniem o zatwierdzeniu listy wierzytelności, a w konsekwencji możliwości ustalania w innym postępowaniu, że wierzytelność objęta listą nie istnieje lub istnieje w mniejszym zakresie. Sąd Apelacyjny przyjął, że ani ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, ani też postanowienie o zatwierdzeniu listy wierzytelności, nie korzystają z powagi rzeczy osądzonej. Ustalanie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym ma uproszczony charakter i już art. 264 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm. – dalej, jako: „p.u.n.”) pozwala upadłemu na obronę przed ewentualną egzekucją wierzytelności, o ile nie uznał jej w postępowaniu upadłościowym (art. 243 ust. 1 i art. 245 ust. 3 p.u.n.) oraz o ile nie została ona stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu. (...) w postępowaniu upadłościowym uznała zgłoszoną wierzytelność powoda. Wierzytelność ta nie została natomiast stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu. Zatem z uwagi na treść art. 264 ust. 2 p.u.n., po zakończeniu (lub umorzeniu) postępowania upadłościowego, (...) nie mogłaby żądać ustalenia, że wierzytelność powoda objęta listą wierzytelności nie istnieje albo istnieje w mniejszym zakresie. Przepis ten jest jednak kierowany do upadłego i reguluje wyłącznie uprawnienia upadłego. Sąd Apelacyjny podkreślił nadto, że postanowienie o zatwierdzeniu listy wierzytelności jest wydawane przez sędziego-komisarza (art. 260 ust. 2 p.u.n.). Nie jest to orzeczenie sądu, które stosownie do art. 365 § 1 k.p.c. jest wiążące w innym postępowaniu sądowym. W ocenie Sądu Apelacyjnego, orzeczenie to jest wyłącznie tzw. surogatem osądzenia sprawy, co wyłącza korzystanie z powagi rzeczy osądzonej i w ogólności skutków prawomocności materialnej. Ponadto istotne jest, że przy braku tożsamości przedmiotowej i podmiotowej, osoby, które nie były stronami, i których nie obejmuje z mocy przepisu szczególnego rozszerzona prawomocność materialna wcześniejszego wyroku, nie są pozbawione możliwości realizowania swego prawa we własnej sprawie, również wtedy, gdy wiąże się to z kwestionowaniem oceny wyrażonej w innej sprawie. Autonomia sądu w każdej sprawie obejmuje bowiem czynienie ustaleń faktycznych na podstawie swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) oraz dokonywanie wykładni przepisów (z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z art. 386 § 6 k.p.c. i art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c.). Należy także mieć na względzie prawa osób, które nie były stroną we wcześniejszym postępowaniu i nie mogły swoich racji bronić. Pozbawienie ich takiej możliwości we własnej sprawie nie da się pogodzić z zasadą rzetelnego procesu, w każdym razie, nie da się ono wyprowadzić z art. 365 § 1 k.p.c.

Tym samym rozstrzygnięcie, którego przedmiotem jest ustalenie (zatwierdzenie) listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie ma ani waloru rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), ani mocy wiążącej (art. 365 § 1 k.p.c.) i jako takie nie może stanowić podstawy oceny, że przesłanka istnienia wierzytelności powoda wobec upadłej spółki została wykazana.

Pozwana spółka w odpowiedzi na pozew podniosła, że wierzytelność powoda nie istnieje, ponieważ: 1) jest przedawniona (wierzytelność chroniona skargą pauliańską musi być zaskarżalna), 2) (...) odstąpiła od umowy łączącej ją z powodem, 3) (...) dokonała potrącenia tej wierzytelności z wierzytelnością wynikającą z tytułu kar umownych, a ponadto 4) powód nie wykonał umowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzuty 1 – 3 mogą w niniejszym postępowaniu podlegać merytorycznym ocenom, o ile oświadczenia o charakterze: materialnoprawnym odstąpienia od umowy oraz potrącenia i procesowym przedawnienia zostały sformułowane przez (...) wobec powoda (zarzuty 1 i 3 wobec Ł.

U., który przedmiotową wierzytelność nabył od R. G.). Następnie należy ocenić, czy były one skuteczne w realiach wykreowanych stosunkiem obligacyjnym. Zarzuty te przysługują wyłącznie (...), jako stronie stosunku obligacyjnego, który stanowił podstawę faktyczną i prawną do ich sformułowania. Natomiast zarzuty niewykonania, nienależytego wykonania umowy nie są determinowane wcześniejszymi zachowaniami (...) i pozwana spółka mogła je sformułować w niniejszym postępowaniu.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 30 czerwca 2015 r. oddalił powództwo i obciążył powoda kosztami procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 26 września 2002 r. między (...) (zamawiającym), a powodem została zawarta umowa, na podstawie której powód, jako wykonawca, zobowiązał się do wykonania robót elewacyjnych na budynkach mieszkalnych osiedla (...) przy ul. (...) w W.. Zgodnie z umową rozpoczęcie robót przez powoda miało nastąpić w dniu 28 września 2002 r., a zakończenie – 15 listopada 2002 r. Umowa przewidywała wynagrodzenie ryczałtowe w kwocie 225 000 zł.

Pismem z 15 listopada 2002 r. powód był wezwany do przyspieszenia tempa prac, pismem z 20 listopada 2002 r. – do natychmiastowego przystąpienia do wykonania tynku mineralnego, pod rygorem powierzenia tych prac innym podmiotom na koszt powoda. Pismem z 25 listopada 2002 r. powód został wezwany po raz kolejny do realizacji robót, będących przedmiotem umowy, których ostateczny termin zakończenia wyznaczono na koniec listopada 2002 r. Ponieważ powód nie dotrzymał terminu zakończenia robót, a część robót wykonał wadliwie, pismem z 16 grudnia 2002 r. zamawiający odstąpił od umowy. Pismem z dnia 22 stycznia 2003 r. powód –

nie kwestionując rozwiązania umowy na skutek odstąpienia – przedstawił rozliczenie finansowe wykonanych robót, w tym kosztorys powykonawczy i obmiar robót, a w dniu 1 lutego 2003 r. wystawił fakturę za wykonanie docieplenia elewacji na kwotę 149 800 zł. Cesją z dnia 5 stycznia 2006 r. i 16 marca 2006 r. powód zbył prawa do wierzytelności na rzecz Ł. U..

W dniu 17 marca 2006 r. Ł. U. wniósł do Sądu Okręgowego w L. pozew, w którym domagał się zasądzenia od (...) kwoty 195 000 zł wraz z odsetkami z tytułu odszkodowania równemu wynagrodzeniu, jakie powód winien otrzymać za roboty budowlane. Zarządzeniem z dnia 20 marca 2006 r. pozew ten został zwrócony z uwagi na nieuiszczenie opłaty, niedołączenie wezwania do dobrowolnego spełnienia świadczenia i niewskazanie miejsca zamieszkania powoda. Uzupełnienie braków formalnych i fiskalnych pozwu przez powoda nastąpiło w dniu 30 marca 2006 r.

(...) wniosła o oddalenie powództwa, podnosząc, iż pozew nie precyzuje, z jakiego tytułu powód wywodzi roszczenie i skąd wynika kwota dochodzona pozwem – 198 000 zł, skoro przekracza ona wartość dołączonej przez powoda faktury opiewającej na 149 800 zł. Strona pozwana podniosła także zarzut przedawnienia roszczenia powoda z tytułu wynagrodzenia za roboty na podstawie umowy nr (...).

Sąd Okręgowy w L. nie wydał wyroku. Postępowanie w tej sprawie zostało umorzone w związku ogłoszeniem upadłości (...). Przed ogłoszeniem upadłości (...) nie uznawała roszczeń powoda.

W dniu 1 grudnia 2005 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy (...) podjęło uchwałę o rozwiązaniu spółki i otwarciu postępowania likwidacyjnego. Uchwałą z dnia 23 marca 2006 r. rada nadzorcza (...) dokonała akceptacji trybu oraz warunków ogłoszenia i przeprowadzenia nieograniczonego przetargu pisemnego na sprzedaż działek położonych w L. (KW (...), KW (...)). Uchwałą z dnia 5 czerwca 2006 r. rada nadzorcza (...) wyraziła zgodę na zbycie nieruchomości położonych w L. (KW (...), KW (...), KW (...)) za łączną cenę nie niższą niż 1 407 800 zł. W uchwale określono jednocześnie, że środki finansowe uzyskane ze sprzedaży zostaną w całości przeznaczone na spłatę przeterminowanych zobowiązań spółki. Uchwałą z dnia 13 czerwca 2006 r. rada nadzorcza pozwanego wyraziła zgodę na nabycie nieruchomości położonych w L. za łączną cenę nie wyższą niż 1 430 200 zł.

W dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) a (...) S.A. została zawarta, przed notariuszem L. R. (rep. A nr 4327/2006), umowa sprzedaży nieruchomości położonych w L., dla których Sąd Rejonowy w L. prowadzi księgi wieczyste o

numerach: KW (...), KW (...), KW (...). Cena sprzedaży została określona na 1 430 200 zł. Strony umowy ustaliły, że wierzytelność (...) o zapłatę ceny zostanie zaspokojona w następujący sposób: 1) 1 000 000 zł w dniu podpisania umowy, w drodze potrącenia z wymagalną wierzytelnością pozwanego wobec (...), 2) 430 200 zł do dnia 31 sierpnia 2006 r. w formie przelewu bankowego. W dniu 30 kwietnia 2007 r. między pozwanym a W. G., została zawarta umowa sprzedaży ww. nieruchomości położonych w L.. Cenę sprzedaży określono na 1 530 000 zł.

Postanowieniem z dnia 2 maja 2007 r. Sąd Rejonowy w L. ogłosił upadłość (...), obejmującą likwidację jej majątku. W postępowaniu upadłościowym sporządzona została lista wierzytelności, na której uznane zostały wierzytelności 14 osób na łączną kwotę 587 000 zł. Postanowieniem z dnia 2 listopada 2007 r. lista wierzytelności została zatwierdzona. Na liście wierzytelności została również umieszczona wierzytelność Ł. U. (nabyta od powoda) w łącznej kwocie 293 783,50 zł, w tym w kategorii III w kwocie 217 486,40 zł oraz w kategorii IV w kwocie 76 297,10 zł. Na liście wierzytelności, w odniesieniu do poszczególnych wierzytelności, umieszczone zostało oświadczenie upadłego (tj. B. C. działającej w imieniu (...)), że popiera stanowisko syndyka. Prawomocnym postanowieniem z dnia 1 października 2008 r. Sąd Rejonowy w L. stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego. Wierzytelność Ł. U. nie została zaspokojona. (...) została wykreślona z rejestru przedsiębiorców w dniu 18 grudnia 2008 r.

Ł. U. dokonał cesji zwrotnej wierzytelności na rzecz powoda. Postanowieniem z dnia 21 lipca 2009 r., wyciągowi z ustalonej w postępowaniu upadłościowym (...) listy wierzytelności została nadana klauzula wykonalności na rzecz powoda.

Sąd Okręgowy wskazał, że roszczenie powoda ma źródło w skardze pauliańskiej, zaś podstawę w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Na skutek dokonania przez dłużnika (tj. (...)) z osobą trzecią (tj. pozwanym) czynności prawnej (sprzedaży nieruchomości w L.), osoba trzecia (tj. pozwany) uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli (w tym m.in. powoda, który w postępowaniu upadłościowym (...) w żaden sposób nie został zaspokojony).

W oparciu o skargę pauliańską powód może dochodzić od pozwanego zaspokojenia jedynie wtedy, gdy przysługiwała mu wobec dłużnika zaskarżalna wierzytelność, której istnienie stanowi warunek konieczny uwzględnienia powództwa opartego na tym przepisie. Na powodzie spoczywał zatem ciężar wykazania istnienia i zakresu wierzytelności wobec (...), wywodzonej z umowy nr (...) z dnia 26 września 2002 r. (art. 6 k.c., art. 232 k.p.c.). W ocenie Sądu Okręgowego powód temu obowiązкови nie sprostał.

Zarzut przedawnienia wierzytelności powoda względem (...) został podniesiony przez (...) w odpowiedzi na pozew złożonej w sprawie z powództwa Ł. U., która toczyła się przed Sądem Okręgowym w L., sygn. akt IX GC 55/06. Pozwany miał prawo w niniejszym postępowaniu na ten zarzut się powołać.

Sąd pierwszej instancji nie podzielił poglądu powoda, jakoby likwidator (...) B. C., oświadczając w 2007 r. w postępowaniu upadłościowym, iż popiera stanowisko syndyka odnośnie umieszczenia wierzytelności powoda na liście wierzytelności, zrzekła się tym samym zarzutu przedawnienia. Oświadczenie to nie miało wpływu na bieg terminu przedawnienia także dlatego, że nie zostało ono złożone wobec wierzyciela (R. G.). Ponadto przedawnienie nastąpiło w 2006 r., zaś wskazane oświadczenie zostało złożone w 2007 r., czyli odnosiło się do wierzytelności już przedawnionej, a uznanie, które nastąpiło po przedawnieniu roszczenia, nie może przerwać biegu przedawnienia.

Stosownie do art. 120 § 1 k.c., bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynności w najwcześniejszym możliwym

terminie. Jeżeli wymagalność roszczenia o wynagrodzenie zależy od zafakturowania przerwanych prac przez ich wykonawcę, bieg terminu przedawnienia liczyć należy od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby wykonawca zafakturował pracę w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 k.c.).

Odstąpienie od umowy pociągało za sobą powinność niezwłocznego rozliczenia się. R. G. zaprzestał realizacji umowy nr (...) w drugiej połowie listopada 2002 r. (okoliczność tę potwierdził powód w wyjaśnieniach złożonych dnia 19 lutego 2015 r.). Niesporne też jest, że powód otrzymał oświadczenie o odstąpieniu od umowy w dniu 20 grudnia 2002 r. i tego oświadczenia nie kwestionował. Skoro powód nie zamierzał wykonywać dalej jakichkolwiek robót, opuścił budowę i nie kwestionował skuteczności odstąpienia, powinien niezwłocznie, a najpóźniej w terminie 14 dni od daty otrzymania oświadczenia o odstąpieniu od umowy wystawić fakturę i wezwać zamawiającego do zapłaty (do 3 stycznia 2003 r.), kreując tym samym wymagalność swojego roszczenia. W wypadku odstąpienia umowa uważana jest za niezawartą (art. 494 k.c.), wskutek czego jej postanowienia, w tym postanowienia o terminach zapłaty, nie obowiązują. Zakładając dalej maksymalnie siedmiodniowy termin doręczenia i doliczając czternastodniowy standardowy termin na dokonanie zapłaty, początek trzyletniego biegu przedawnienia roszczeń powoda rozpocząłby się wówczas w dniu 25 stycznia 2003 r. i zakończył 25 stycznia 2006 r. Zakładając natomiast trzydziestodniowy termin płatności – termin przedawnienia zacząłby biec 10 lutego 2003 r. i zakończył – w lutym 2006 r.

Powód nie wystawił jednak faktury ani w grudniu 2002 r., chociaż zszedł z placu budowy w listopadzie, ani w styczniu 2003 r., mimo że w dniu 22 stycznia 2003 r. dysponował już obmiarem robót i kosztorysem powykonawczym, co wynika z treści pisma powoda z 22 stycznia 2002 r. Przyjmując stanowisko, że powód mógł wystawić fakturę dopiero w dniu 22 stycznia 2003 r., która powinna być doręczona zamawiającemu najpóźniej w dniu 30 stycznia 2003 r., termin jej wymagalności przypadłby na 14 lutego 2003 r., a przedawnienie nastąpiło w lutym 2006 r. (przy czternastodniowym standardowym terminie zapłaty), zaś przy założeniu siedmiodniowego terminu doręczenia i trzydziestodniowego terminu płatności byłoby to odpowiednio 1 marca 2003 r. i 1 marca 2006 r.

W każdym zatem wypadku, wnosząc pozew dnia 14 marca 2006 r. (zwrócony pierwotnie z powodu braków formalnych i uzupełniony w dniu 30 marca 2006 r.), R. G. wystąpił z *actio pauliana* w celu ochrony przedawnionego roszczenia. Wierzytelność chroniona skargą paulińską musi być zaskarżalna, co oznacza, że nie można w ten sposób realizować roszczeń przedawnionych.

Sąd Okręgowy nie podzielił poglądu powoda o nieskuteczności oświadczenia o odstąpieniu od umowy, przyjmując, że § 11 umowy nr (...), stanowił tzw. *lex commissoria* (art. 492 k.c.). Nieoznaczenie terminu wykonania prawa odstąpienia w klauzuli umownego prawa odstąpienia zastrzeżonego na wypadek nieterminowego wykonania zobowiązania wzajemnego (art. 492 k.c.), nie skutkuje nieważnością tej klauzuli. Ponadto § 11 ust. 1 pkt b umowy statuuje przesłanki odstąpienia identyczne jak art. 635 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. Wobec tego, nawet przy założeniu, że odstąpienie umowne byłoby nieskuteczne, skuteczność odstąpienia wynikałaby z treści tych przepisów.

Mając na uwadze, że odstąpienie od umowy o roboty budowlane wywołuje skutki prawne polegające na unicestwieniu umowy *ex tunc* (umowa jest uważana za niezawartą – art. 395 § 2 k.p.c.), Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż umowne wynagrodzenie nie mogło być podstawą rozliczeń stron. Powód chcąc dochodzić swojego roszczenia w niniejszym procesie, zobowiązany był do wykazania robót, które wykonał oraz ich wartości, a tym samym do wykazania istnienia realnej i skonkretyzowanej wierzytelności, stanowiącej przedmiot żądanej ochrony.

Powód nie przedstawił żadnych dowodów na okoliczność wysokości należnej mu wierzytelności za wykonane roboty, co stanowi przeszkodę w uwzględnieniu powództwa. Nie udowodnił więc wysokości wierzytelności, której ochrony się domaga. Ochroną paulińską objęta jest bowiem zawsze konkretna wierzytelność, stanowiąca przedmiot żądanej przez wierzyciela ochrony, a nie wszelkie bliżej nieoznaczone prawa powoda.

W załączniku do protokołu z dnia 2 marca 2015 r. pozwany przedstawił z ostrożności procesowej symulację sumy, jaką hipotetycznie pozyskałby wierzyciel w wyniku egzekucji, bazującej na kwocie 68 775 zł (wycenie robót wykonanych przez R. G. przedstawionej w opinii uzupełniającej w sprawie sygn. akt IX GC 55/06). Z symulacji tej wynika, iż

przyjmując czysto teoretycznie, że wierzytelność R. G. wobec (...) wynosiła 68 775 zł, to powodowi przysługiwałoby w mniejszym postępowaniu roszczenie w kwocie 21 320 zł (68 775 zł x 31 %).

Kierując się ostrożnością procesową, (...) w procesie z toczącym się z poprzednikiem powoda, dokonała w odpowiedzi na pozew z dnia 19 kwietnia 2006 r. potrącenia w kwocie 193 048 zł, wynikającej z tytułu kar umownych naliczonych R. G.. Nawet, gdyby przyjąć, że wierzytelność objęta skargą nie jest przedawniona, a jej wysokość jest wykazana, to trzeba by uznać, że wierzytelność ta uległa umorzeniu na skutek potrącenia (art. 498 § 2 k.c.).

Sąd Okręgowy oddalił powództwo z uwagi na niewykazanie przez powoda spełnienia przesłanki istnienia realnej i skonkretyzowanej wierzytelności, stanowiącej przedmiot żądanej przez powoda ochrony.

O kosztach Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając temu orzeczeniu naruszenie:

- art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 118 k.c. oraz art. 527 § 1 k.c., polegające na przyznaniu pozwanemu legitymacji czynnej do podniesienia zarzutu przedawnienia, będącego zarzutem o charakterze materialnoprawnym przysługującym jedynie osobiście dłużnikowi pierwotnemu, tj. (...), w sytuacji w której zarzut ten nie został przez wskazanego dłużnika podniesiony;

- art. 498 k.c. w zw. z art. 527 § 1 k.c., polegające na przyznaniu pozwanemu legitymacji czynnej do podniesienia zarzutu potrącenia wzajemnych wierzytelności (...);

- art. 635 k.c. w zw. z art. 556 § 1 k.c. oraz art. 527 § 1 k.c., polegające na przyznaniu pozwanemu legitymacji czynnej do podniesienia zarzutu odstąpienia od umowy łącznej powoda z (...);

- art. 65 k.c. w zw. z art. 56 k.c. oraz art. 117 § 2 k.c. przez błędną wykładnię oświadczenia woli likwidatora (...) B. C. w przedmiocie uznania wierzytelności powoda na liście wierzytelności, odmawiającą przyznania wskazanemu oświadczeniu skutku zrzeczenia się korzystania z zarzutu przedawnienia przez dłużnika osobistego powoda;

- art. 498 k.c. w zw. z art. 499 k.c., polegające na przyjęciu, że wierzytelność powoda została umorzona w skutek złożonego przez (...) skutecznego oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności;

- art. 264 § 1 u.p.n. polegającą na przyjęciu, że wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, będący tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu, nie wykazuje istnienia oraz wysokości przedmiotowej wierzytelności;

- art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 182¹ § 1 i § 2 k.p.c. (uchylonego ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2011 r., Nr 233, poz. 1381), polegające na przyjęciu, iż w przypadku umorzenia postępowania sądowego w wyniku ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego ((...)) pozostają w mocy skutki wynikające z wytoczenia przeciwko pozwanemu powództwa, podczas gdy umorzenie postępowania sądowego na skutek upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego, przy jednoczesnym braku ponownego wytoczenia powództwa w warunkach określonych w art. 182¹ § 2 k.p.c., niweczy wszelkie skutki wynikające ze wszczętego a następnie umorzonego postępowania (zarówno procesowe, jak i materialnoprawne), co spowodowało nieuzasadnione przypisanie pozwanemu legitymacji do podniesienia zarzutów o charakterze materialnoprawnym, a przysługujących tylko i wyłącznie osobiście (...);

- art. 233 § 1 k.p.c., polegające na dowolnej, a nie swobodnej ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a w szczególności wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, przez przyjęcie, że dowód ten nie wykazuje istnienia oraz zakresu wierzytelności powoda, co wpłynęło na ustalenie, iż wierzytelność powoda nie została w żaden sposób udowodniona.

W konsekwencji, powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego opisane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne. Sąd pierwszej instancji dokonał również trafnej oceny prawnej zasadności dochodzonego roszczenia, którą – w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia – należy w pełni podzielić.

Wymaga podkreślenia, że zgodnie z art. 386 § 6 k.p.c. ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. Zatem zarówno Sąd Okręgowy, jak i Sąd Apelacyjny rozpoznający apelację powoda są związane oceną prawną wyrażoną w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu tego orzeczenia przyjął, że dopuszczalne jest kwestionowanie w niniejszym postępowaniu istnienia i wysokości wierzytelności powoda, ponieważ ustalenie (zatwierdzenie) listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie ma ani waloru rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), ani mocy wiążącej (art. 365 § 1 k.p.c.) i jako takie nie może stanowić podstawy oceny, że przesłanka istnienia wierzytelności powoda wobec upadłej spółki została wykazana. Nadto, zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzuty odstąpienia od umowy, potrącenia i przedawnienia mogą w niniejszym postępowaniu podlegać merytorycznym ocenom, o ile oświadczenia te zostały sformułowane przez (...) wobec powoda lub Ł. U.. Przy czym, trzeba ocenić, czy były one skuteczne w realiach wykreowanych stosunkiem obligacyjnym. Zarzuty te przysługują bowiem wyłącznie (...) jako stronie stosunku obligacyjnego, który stanowił podstawę faktyczną i prawną do ich sformułowania. Natomiast zarzuty niewykonania, nienależytego wykonania umowy nie są determinowane wcześniejszymi zachowaniami (...) i pozwana spółka mogła je sformułować w niniejszym postępowaniu.

W świetle treści art. 386 § 6 k.p.c. nie mogą być skuteczne zarzuty apelacji podważające to stanowisko Sądu Apelacyjnego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 września 2013 r.

Nie budzi wątpliwości, że wierzytelność, która ma być chroniona skargą pauliańską musi być zaskarżalna, a więc nie może być przedawniona. Według Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że wierzytelność powoda uległa przedawnieniu. Powód nie kwestionuje ustaleń co do wymagalności roszczenia powoda i długości terminu przedawnienia, upatrując w innych zdarzeniach przyczyn, które spowodowały, że do przedawnienia nie doszło.

Całkowicie chybiony jest zarzut – zwłaszcza w kontekście wywodów Sądu Apelacyjnego w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 września 2013 r. – że pozwany nie był uprawniony do podniesienia zarzutu przedawnienia. Rzecz w tym, że pozwany takiego zarzutu nie podniósł, ale jedynie powołał się na to, że taki zarzut został skutecznie podniesiony przez dłużnika, tj. (...) w sprawie sygn. akt sygn. akt IX GC 55/06, co spowodowało, że roszczenie powoda uległo przedawnieniu. Tym samym, w niniejszym postępowaniu pozwany wskazywał jedynie na przedawnienie roszczenia powoda, będącego następstwem zarzutu podniesionego przez dłużnika wierzytelności.

Nie ma racji powód, podnosząc, że na skutek umorzenia postępowania, doszło do zniesienia skutków podniesienia tego zarzutu. Zgodnie z art. 182 § 2 k.p.c. umorzenie postępowania zawieszzonego w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa ponownego wytoczenia powództwa, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Umorzenie postępowania niweczy skutki wniesienia pozwu (np. przerwanie terminu przedawnienia – art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), ale nie ubezskutecznia innych dokonanych w postępowaniu czynności, zwłaszcza tych, które wywołały skutki materialnoprawne. W postępowaniu rozpoznawczym brak bowiem odpowiednika art. 826 k.p.c., zgodnie z którym umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylene dokonanych czynności egzekucyjnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, umorzenie postępowania rozpoznawczego, w

którym został podniesiony zarzut przedawnienia, nie znosi materialnoprawnych skutków podniesienia tego zarzutu (art. 117 § 2 k.p.c.).

Chybione są również wywody skarżącego dotyczące skutków złożenia przez likwidatora (...) oświadczenia w przedmiocie wierzytelności powoda. Trafnie Sąd Okręgowy wskazał, że oświadczenie to nie może zostać ocenione jako zrzeczenie się zarzutu przedawnienia, i to z dwóch przyczyn. Po pierwsze, oświadczenie likwidatora nie zostało złożone wierzycielowi – powodowi. Po drugie, zrzeczenie się zarzutu przedawnienia musi być wyraźne, powinno jednoznacznie wskazywać na wyraźny zamiar rezygnacji przez dłużnika z możliwości podniesienia wobec wierzyciela tego zarzutu. Konieczna jest więc po stronie dłużnika świadomość przedawnienia roszczenia. Złożone przez likwidatora oświadczenie tego warunku nie spełnia. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji, że treść oświadczenia likwidatora nie wskazuje na wolę zrzeczenia się zarzutu przedawnienia. Co więcej, według Sądu Apelacyjnego, zrzeczenie się zarzutu przedawnienia po jego skutecznym podniesieniu nie może być skuteczne. Podniesienie zarzutu przedawnienia jest oświadczeniem woli – jednostronną czynnością prawną. Późniejsze zrzeczenie się tego zarzutu byłoby równoznaczne z odwołaniem oświadczenia o podniesieniu tego zarzutu, co nie jest możliwe. Zgodnie bowiem z art. 61 § 1 k.c. oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej. Nie jest dopuszczalne odwołanie tego oświadczenia później, tj. po dotarciu oświadczenia do adresata. Z tych wszystkich względów nie można uznać, że oświadczenie likwidatora (...) było równoznaczne ze zrzeczeniem się zarzutu przedawnienia.

Nadto, oświadczenie to nie może być poczytane za uznanie roszczenia przerywające bieg terminu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.). Co do zasady, uznanie roszczenia jest czynnością przerywającą bieg terminu przedawnienia. Jednak przerwanie biegu terminu przedawnienia nie może nastąpić po skutecznym podniesieniu zarzutu przedawnienia, skoro w tym czasie przedawnienie już nie biegnie. Zatem uznanie roszczenia po upływie terminu przedawnienia i po skutecznym podniesieniu zarzutu przedawnienia, nie może doprowadzić do przerwania biegu terminu przedawnienia.

Jeżeli wierzytelność, której ochrony dochodzi powód jest przedawniona, czyli niezaskarżalna (art. 117 § 2 k.c.), to powództwo jest w świetle treści art. 527 k.c. bezzasadne, niezależnie nawet od istnienia innych przyczyn uzasadniających jego oddalenie. W tym stanie rzeczy rozważanie pozostałych zarzutów apelacji jest bezprzedmiotowe, ponieważ ewentualne uchybienia Sądu Okręgowy na innych płaszczyznach nie mogły mieć wpływu na wynik sprawy.

Dlatego też, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda, jako bezzasadną.

Nadto, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.) zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.